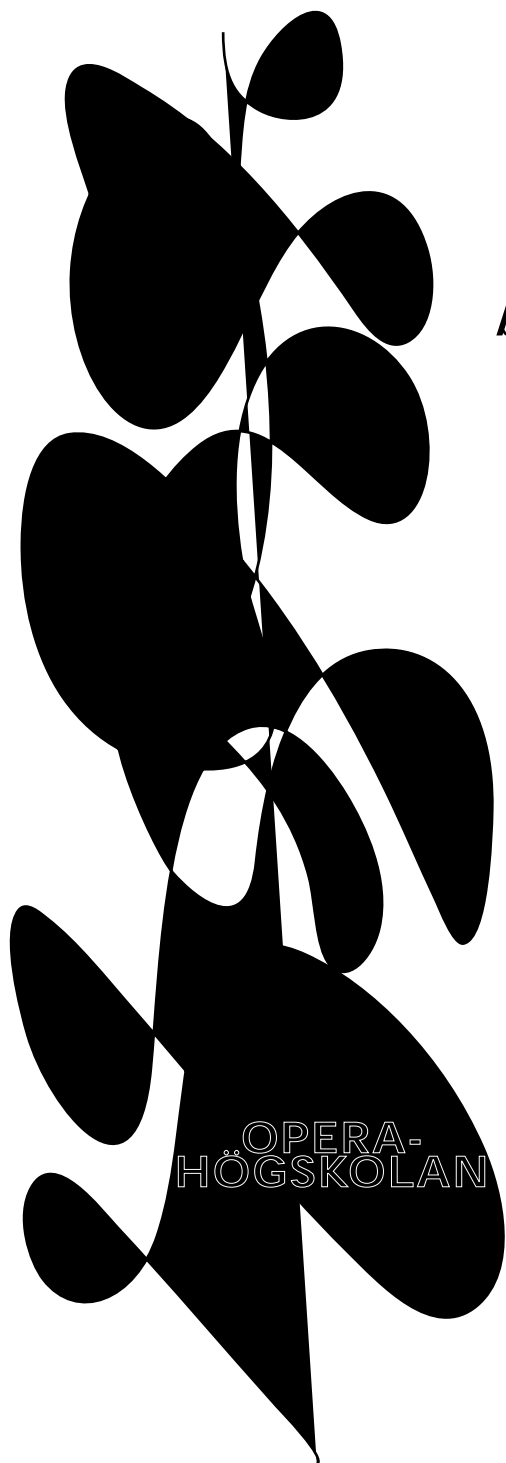

*Fortsatt granskning och
bedömning av kvalitetsarbetet vid
Operahögskolan i Stockholm*

Granskning och bedömning av lärosätenas kvalitetsarbete är nu inne i en andra cykel av bedömningar, där lärosätena har fått välja antingen en förenklad form av bedömning eller en bedömning i enlighet med tidigare bedömningar. Syftet med bedömningarna är främst att främja utvecklingen av det egna lärosätets kvalitetsarbete, vilket bl.a. innebär att i princip lika lång tid ska ha förflutit mellan bedömning ett och två för samtliga lärosäten. Bedömningarna blir därmed utspridda i tid, varför resultatet av en enskild bedömning presenteras underhand i Högskoleverkets serie Arbetsrapporter. En avslutande rapport, som ger en mer samlad bild för samtliga lärosäten, planeras därefter.

Tryckt på miljömärkt papper.

Högskoleverket • Birger Jarlsgatan 43 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

**Fortsatt granskning och bedömning av kvalitetsarbetet
vid Operahögskolan i Stockholm**

Producerad av Högskoleverket i juni 2000
Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:10 AR
ISSN 1404-5745
ISRN HSV-AR--00/4-SE

Innehåll: Avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete
Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning
Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, juli 2000

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Summary	6
Inledning	7
Bedömargruppens arbete	8
Bedömargruppens sammansättning	8
Bedömningsprocessen	8
Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Operahögskolan i Stockholm 1997	9
Den formella och informella strukturen	11
Studieorganisation	13
Antagningen	16
Pedagogiska metoder	17
Evaluering av studenterna	18
Sångpedagogens roll	20
Konstnärligt utvecklingsarbete	21
Samverkan och praktik	23
Internationell samverkan	24
Kompetensutveckling och anställningsstruktur	25
Lokaler	26
Slutsatser och förslag till åtgärder	27
Utvecklingen av kvalitetsarbetet mot bakgrund av den första bedömningen	27
Bedömargruppens övriga iakttagelser	28
Bilaga 1	29

Sammanfattning

Denna bedömning är en uppföljning av den granskning av kvalitetsarbetet vid Operahögskolan som gjordes 1996. Den har genomförts på det gängse sättet för kvalitetsarbetsbedömningar: självvärdering av lärosätet, genomgång av självvärderingsdokumentet samt ett besök på lärosätet med diskussioner med ledning, lärare och studenter. Huvudvikten har legat på hur kvalitetsarbetet och i viss mån kvaliteten har utvecklats sedan den förra bedömningen.

Bedömargruppen konstaterar att Operahögskolan har förstärkt kvalitetsarbetet på en rad punkter sedan den förra bedömningen. De pedagogiska metoderna har förbättrats på flera sätt. Fler fast anställda lärare har knutits till högskolan och kontakter och samarbete mellan studenter och ledning har utvecklats.

Operahögskolan är en mycket liten högskola med en liten volym och organisation. Detta kan vara en fördel, men kan ibland leda till oklarheter beträffande var och hur beslut fattas. Bedömargruppen rekommenderar att organisationen tydliggörs ännu mer och att lärare och studenter blir ännu mer delaktiga i verksamheten.

Den centrala delen av utbildningen utgörs av projekt kring musikdramatiska verk från olika epoker. Denna uppläggningsform har utvecklats som undervisningsform och getts en fastare struktur. Mer kan dock göras enligt bedömargruppen för att informera studenterna om deras roller i projekten och ge en återkoppling beträffande deras insatser. Likaså har studenterna framfört önskemål om regelbunden återkoppling utöver den dagliga, genom någon form av återkommande utvecklingssamtal.

Det framhålls vidare att sångpedagogernas verksamhet ännu inte integrerats tillräckligt i den övriga utbildningen. Bedömargruppen rekommenderar förnyade initiativ för att ta till vara erfarenheterna från denna kategori av lärare.

Slutligen diskuterar bedömargruppen behovet av att det i många hänseenden goda kvalitetsarbete som görs vid Operahögskolan görs mer synligt genom lämplig dokumentation.

Summary

The present report is a follow-up of the quality audit of the University College of Opera carried out in 1996. It has been implemented in the same way: a self-assessment by the University College, the appointment of an audit team, who read the documents critically and visit the institution for discussions with the management, teachers and students. The emphasis of the report is on how the quality work and, to some extent, the quality of the institution have developed since the previous audit.

The team finds that the University College of Opera has strengthened its quality enhancement procedures in a number of ways since 1996. Educational methods have improved. The number of permanent teachers has been increased, and contacts and co-operation between students and the management have developed favourably.

The University College of Opera is a very small institution with a small organisation. This is clearly often an advantage, in that there are close contacts between students and teachers and the administration, but it may sometimes lead to a certain vagueness as to where and how decisions are actually taken. The team recommends that the organisation should be made yet more transparent and that teachers and students should be even more actively involved in planning and following up activities.

The central part of the education offered at the institution consists of projects on works of musical drama from different epochs. This model has developed as a form of learning and teaching and has been given a clearer structure. However, the team considers that more can be done to inform students of their roles in the projects and to provide feedback on their performance. Students have also expressed a wish to be given more regular feedback during their studies.

The report also notes that the activities of the students' individual singing teachers have still not been sufficiently integrated into the programme as a whole. The team recommends that new initiatives should be taken to make use of the valuable experiences of this category of teachers.

Finally the team points out the need to make more visible the many positive quality enhancement activities carried out at the University College of Opera through various forms of documentation.

Inledning

Högskoleverkets första granskning av kvalitetsarbetet vid Operahögskolan genomfördes med början 1996 och slutrapporterades i februari 1997 (Högskoleverkets rapportserie 1997:7 R). Enligt Högskoleverkets planer skall en andra omgång av granskning och bedömning av kvalitetsarbete genomföras mellan 1998 och 2002. Föreliggande rapport är en del av denna andra granskningsomgång och redovisar *bedömargruppens* ställningstaganden beträffande kvalitetsarbetet vid Operahögskolan.

Bedömargruppens arbete

Bedömargruppens sammansättning

Följande personer har utsetts att ingå i bedömargruppen för den fortsatta granskningen av Operahögskolan:

- Boel Jørgensen, ordförande, kulturdirektör, Barn- och kulturförvaltningen, Roskilde, f.d. chef för Det Kongelige Teater i Köpenhamn samt tidigare rektor för Roskilde Universitetscenter
- Jens Christian Berlin, filosofie studerande, Göteborgs universitet
- Hans Hiort, teaterchef för Värmlandsoperan
- Kristina Dahlqvist, sekreterare, administrativ chef vid Danshögskolan.

Staffan Wahlén har varit Högskoleverkets kontaktperson.

Hans Hiort har närvarit vid ett första inledande möte med bedömargruppen men har därefter varit förhindrad att delta i arbetet pga. sjukdom.

Bedömningsprocessen

Arbetet inleddes med att gruppens ordförande, sekreterare och Högskoleverkets kontaktperson besökte Operahögskolan den 16 augusti 1999 för att diskutera förutsättningarna för den fortsatta granskningen med rektor och administrativ chef. Vid detta tillfälle betonade rektor att de konstnärliga högskolorna i Stockholm var föremål för utredning och att det därför var svårt att arbeta med långsiktiga strategier. Den utredning som i december 1998 lämnades till regeringen av professor Jan Ling föreslår att de konstnärliga högskolorna i Stockholm organiseras som en sammanhållen självständig enhet med uppgift att utveckla ett vetenskapsområde för konst. De nuvarande högskolorna ingår som institutioner med eget ansvar för grundutbildningen. Ett Campus för konst föreslås etableras centralt i Stockholm. För Operahögskolans del ansågs utredningens förslag inte förenliga med högskolans mål och inriktning.

Direktiv för en framtida organisationskommitté för samordning av verksamheten vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm förväntades från utbildningsdepartementet i augusti 1999. I december meddelade emellertid utbildningsministern att frågan om en samordning lagts på is.

Därefter har gruppen haft ett inledande möte den 6 december 1999. Platsbesöket ägde rum den 10 och 11 februari 2000. För genomgång och diskussion om den skrivna texten har gruppen träffats den 6 mars. Det närmare programmet för platsbesöket framgår av bilaga 1.

Högskoleverkets skrift *Fortsatt granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor* (Högskoleverket 1998) har varit en viktig utgångspunkt för gruppens arbete och i fokus har funnits rapporten från den första

bedömningsomgången nämligen *Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Operahögskolan i Stockholm* (Högskoleverket 1997:7). Självfallet har det också varit bedömargruppens ambition att utifrån egna iakttagelser dra slutsatser om kvalitetsarbetet vid Operahögskolan.

Operahögskolan utbildar förutom i musikdramatik även ett fåtal studenter till operarepetitörer och operaregissörer (för närvarande sammanlagt tre). Gruppen har valt att inte inbegripa dessa utbildningar i bedömningen.

Operahögskolan har lämnat följande underlag till bedömargruppen:

- Underlag inför granskning av kvalitet och kvalitetsutveckling (självvärdering), november 1999.
- Operahögskolans årsredovisning för 1998.
- Rapport om och ekonomisk slutredovisning av utvecklingsprojektet Operastudio 98.

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Operahögskolan i Stockholm 1997

I den första bedömningsomgången redovisade den dåvarande gruppen följande slutsatser och förslag till åtgärder som ett resultat av sitt arbete.

Konkreta åtgärder:

- Högskolan bör utveckla en metod för att på ett mera formellt sätt utvärdera och följa upp undervisningen. I en första etapp skulle detta kunna gälla att finna former för att samla erfarenheter från projektarbetena och att utforma den typ av regelbundna utvecklingssamtal som studentgruppen efterlyste.
- Högskolan bör eftersträva att i högre utsträckning integrera sångpedagogernas verksamhet i den övriga utbildningen och försöka etablera tätare kontakter med Operan för auskultationer o. dyl.

Långsiktigt kvalitetsarbete:

- Högskolan bör göra ansträngningar för att i högre grad synliggöra och systematisera det kvalitetsarbete som bedrivs. Detta gäller inte enbart kvantifierbara data utan också sådant som är specifikt för undervisningssituationen: utvecklandet av varje individ efter individens förutsättningar, upprätthållandet av inlärningsdialogen, sättet att förmedla "tyst" kunskap. En tänkbar åtgärd är att inrätta någon form av ny tjänst i musikdramatikens didaktik med uppgift att dels förstärka det analytiska kvalitetsarbetet, dels undersöka lärarnas fortbildningsbehov.

Rapporten är en viktig utgångspunkt för den nuvarande bedömargruppen som har ställt sig följande frågor i anslutning till de redovisade förslagen: Vad har hänt sedan den första bedömningen? Hur har Operahögskolan agerat utifrån de ställningstaganden som då gjordes? Är det möjligt att dra några

slutsatser om kvalitetsarbetet och dess utveckling? Att Operahögskolan håller en hög kvalitet på sin undervisning är ställt utom tvivel och likaså att de allra flesta studenter som går ut Operahögskolan blir framgångsrika sångare. Men vilka är framgångsfaktorerna och har man med ledning av den förra rapporten kunna höja kvaliteten. Har Operahögskolan efter den förra bedömningen ändrat fokus? Eller har kvalitetsarbetet påverkats av helt andra faktorer och i så fall vilka?

Den formella och informella strukturen

Operahögskolan är en mycket liten högskola. Det årliga anslaget uppgår till 15 milj. kr, antalet studenter är omkring fyrtio och det finns cirka tjugo fast anställda lärare och övrig personal. Trots litenheten är kraven på formell struktur i huvudsak densamma som för stora högskolor.

Med en liten volym och med korta kommunikationsvägar mellan beslutsfattare och dem som är engagerade i verksamheten ligger det nära till hands att utveckla en informell struktur. Den formella ordning som följer av högskolelag och förordning kan kännas krånglig och tyngande. Från flera håll i högskolan, och framförallt från ledningen, framhålls fördelarna med litenheten och det informella arbetssättet. Men det har också framförts synpunkter på att den formella strukturen och beslutsordningen är otydlig och att den informella beslutsstrukturen skapar osäkerhet om vem som bestämmer vad.

I styrelsen finns en medvetenhet om faran av litenheten. Man har som styrelseledamot nära till verksamheten och det är lätt att "lägga sig i". Enligt vad bedömargruppen erfarit är man noga med att hålla en klar rägång mellan det som är styrelsens övergripande uppgifter och den operativa verksamheten.

Studenterna, som alla drivs av höga ambitioner och har en stark individualism, har förväntningar att på olika sätt få stöd för att utvecklas konstnärligt efter de egna förutsättningarna.

Det är bedömargruppens uppfattning att rektor har en stark ställning och ett gott stöd i styrelse och verksamhet. Studenterna ser honom som en god samtalspartner och det är uppenbart att han står för mycket av de enskilda kontakterna med studenterna.

Som bedömargruppen ser det, verkar det ha funnits en stark drivkraft i organisationen, och styrelsen och ledningen har arbetat seriöst utifrån rekommendationerna i den förra rapporten. Man har bl.a. framgångsrikt vidareutvecklat projekten som undervisningsform liksom systemet med klassföreståndare. Kontakter och samarbete mellan studenter och ledning har utvecklats.

I arbetet med att välja ny rektor, som pågått under bedömargruppens granskning, har alla kategorier inom högskolan känt sig delaktiga i processen och det finns en stark enighet kring valet av den nye rektorn. Utgångsläget för den nye rektorn kan därför sägas vara mycket gott.

Det finns en klar formell struktur inom Operahögskolan och stabiliteten i organisationen har ökat genom att fler fasta lärare har knutits till verksamheten. Dessa lärare upplever att man tillsammans utgör en kärna som, bättre än för närvarande, skulle kunna utveckla verksamheten. Det finns en samstämmighet om i vilken riktning man vill arbeta, men man saknar former för regelbunden diskussion och gemensamma beslut. Möjligen skulle den formella struktur som finns kunna utnyttjas på ett bättre sätt än för närvarande och

därmed öka lärarnas delaktighet och undanröja den osäkerhet som finns om var de olika besluten fattas. Eventuella tendenser till motsättningar mellan professorer och övriga lärare skulle kunna överbryggas.

Sammanfattningsvis uppfattar bedömargruppen det som om lärare och studenter inte känner sig tillräckligt delaktiga i utvecklingen. Det är ofta oklart var besluten fattas och av vem.

Bedömargruppen kan se fördelarna med den lilla organisationen och det flexibla arbetssättet men menar att organisationen skulle tjäna på att få en tydligare struktur och beslutsordning. Ett stort ansvar för att arbeta med detta vilar inte bara på rektor utan även på professorerna. En större delaktighet från lärarnas sida skulle stärka den pedagogiska utvecklingen och i övrigt göra det möjligt att bättre tillvarata deras synpunkter. Uppdelningen av lärarkåren i professorer och övriga lärare bör överbryggas. Det är också viktigt att öka studenternas inflytande och att låta deras synpunkter påverka utbildningens utformning.

Rekommendationer

- Tydligare organisation och delegationsordning
- Ökad delaktighet för lärare och studenter i verksamheten

Studieorganisation

Grundutbildningsnämnden är det formella organ i Operahögskolan som hanterar frågor som rör utbildning och konstnärligt utvecklingsarbete. Nämnden består av rektor som är ordförande, tre lärarrepresentanter och tre representanter för de studerande. Nämnden sammanträder ungefär en gång per termin. Kring rektor finns en ledningsgrupp som förutom rektor består av prorektor och de båda professorerna. Den sammanträder varannan vecka. Cirka fyra gånger om året sammanträder det s.k. kollegiemötet som består av de fast anställda lärarna och rektor. Denna förhållandevis tydliga beslutsstruktur borde enligt bedömargruppen bättre än för närvarande utnyttjas för att t.ex. skapa formella dokument för utbildningens innehåll och uppläggning.

Enligt högskoleförordningen skall all grundläggande högskoleutbildning bedrivas i form av kurser. Kurser får sammanföras till utbildningsprogram. För kurs skall det finnas en *kursplan* som bl.a. anger syftet med kursen, dess huvudsakliga innehåll, poängtal, benämning och formerna för hur man bedömer studenterna. För utbildningsprogram skall det finnas en *utbildningsplan* i vilken det anges vilka kurser som ingår, den huvudsakliga uppläggnings av utbildningen och de krav på särskilda förkunskaper och andra villkor som gäller för att bli antagen till utbildningen.

Enligt vad bedömargruppen erfarit finns vissa dokument men inga formaliserade utbildningsplaner eller kursplaner vid Operahögskolan. Den närmare planeringen av undervisningen sker halvårsvis med ledning, lärare och representanter för de studerande. Planeringen är översiktlig och anger en huvudsaklig indelning av terminen i olika utbildningsblock. Projektplaner upprättas årligen. Den veckovisa schemalaggnings görs individuellt för varje student av planeringsledaren.

Bedömargruppen anser att flexibilitet är avgörande för all konstnärlig utbildning eftersom den i så hög grad måste anpassas till den enskilde individen. I en utbildning måste det också finnas ett sammanhang, så att det är möjligt för den studerande att förstå utbildningens uppläggning och syfte. Flera studenter vid Operahögskolan uppger sig inte känna till varför de olika utbildningsmomenten barock, svenskt och Mozart ingår i den ordning de nu gör.

Idag saknas dokument på nivån mellan de detaljerade individuella planerna och den övergripande planeringen. Bedömargruppen menar att det redan idag finns projektplaner och annat planeringsunderlag som utan större arrangemang skulle kunna omformuleras och skriftligen dokumenteras i form av kursplaner och utbildningsplaner i högskoleförordningens mening.

Avsaknaden av utbildningsplan och målbeskrivning försvårar utvärdering av utbildningen (såväl projekt som övrigt), eftersom det inte finns något att

utvärdera mot. Bedömargruppen rekommenderar därför att det som nu genomförs i praktiken som utbildning i musikdramatik, dokumenteras i en utbildningsplan. Beslut om planen bör föregås av en bred diskussion inom skolan där alla grupper ges tillfälle till delaktighet.

*Projekt*en kring musikdramatiska verk är en viktig del av utbildningen efter den första terminens grundläggande teaterträning och har visat sig vara en effektiv utbildningsform som förtjänar att utvecklas. I den första bedömningsomgången föreslog den dåvarande gruppen att högskolan skulle utveckla en metod för att på ett mer formellt sätt utvärdera och följa upp undervisningen. I en första etapp skulle det kunna innebära att finna former för att samla erfarenheter från projektarbetena och att utforma den typ av regelbundna utvecklingsamtal som studentgruppen efterlyser.

Projektet har enligt en samstämmig uppfattning från lärare och studenter utvecklats som undervisningsform under de senaste åren och getts en fastare struktur. Fler lärare är involverade och man har ett ökat fokus på helheten i utbildningen. Utvärdering sker regelmässigt efter varje genomförande och en särskild blankett har tagits fram i detta syfte.

Men det finns fortfarande en del som kan göras för att förbättra projektet. Studenterna uppger att de ofta inte vet hur projektet beslutas och av vem. De vet varför de är med i ett visst projekt, men inte alltid varför de tilldelats en viss roll. Studenterna saknar utvärdering av de egna prestationerna i projektet som man vet görs, men som inte kommer dem till del.

Det finns flera svårigheter i planeringen av projektet som bl.a. hänger samman med val av projekt och sammansättningen av de studerandegrupper man har att arbeta med. Det är också visat sig vara ett dilemma att flera studenter försvinner ut till professionella uppdrag under arbetets gång. Att ledighet beviljas under projektet har kritiserats av studenterna själva. Bättre information om planeringen skulle sannolikt undanröja en del av den osäkerhet som flera studenter förefaller känna och bedömargruppen rekommenderar därför att projektet ges en tydligare och för alla känd uppläggning. Utvärderingen av enskilda insatser och projektet som helhet bör utvecklas ytterligare.

Studenterna hålls samman i *klasser* under hela studietiden vilket för med sig att den studerande känner stark samhörighet och tydlig identifikation med sin klass. Som en del av kvalitetsarbetet har ett system med "klassföreståndare" för de studerande i årskurs ett och två införts, bl.a. för att ge de studerande en lärare att särskilt vända sig till i frågor om den egna utbildningen. "Klasssystemet" betyder att de projekt som ska genomföras under särskilt det första och andra studieåret väljs utifrån sammansättningen av klassen. Men klasserna får en mindre fast struktur längre fram i studierna när studenterna engageras i arbeten utanför skolan och beviljas ledighet av rektor. Det betyder att många befinner sig borta vissa tider under de sista årens studier.

Bedömargruppen menar att systemet med klasser är betydelsefullt för studenterna och fungerar som ett stöd, särskilt i början av studierna. Då har "klassföreståndaren" en viktig roll som den lärare som har särskild överblick

över hur utbildningen påverkar den studerandes utveckling. Men "klasssystemet" förlorar i betydelse allteftersom studierna framskrider och kanske kunde en mer individuell uppläggning av studierna formaliseras åtminstone för de avslutande åren.

Praktik förekommer men ingår inte som ett reguljärt inslag i utbildningen. Rektors och professorernas stora kontaktnät underlättar för studenterna att komma i kontakt med olika scener, men det är studentens eget initiativ som avgör om man får en praktikplats eller ej. De allra flesta studenterna åtnjuter under sin studietid någon form av praktik, men den är inte handledd och det görs ingen uppföljning av den från skolans sida. Flera studenter är av den åsikten att Operahögskolan borde garantera alla studenter en praktikperiod.

Bedömargruppen rekommenderar att skolan diskuterar och bedömer hur olika former av praktik kan bidra till att utveckla de studerande och hur handledning och kontakterna med skolan kan utformas i samband med praktiken. Praktiken har ett omvittnat stort värde och dess ställning som en integrerad del i utbildningen bör fortsatt diskuteras.

Rekommendationer

- Dokumentation av utbildningsplaner, kursplaner och mål för utbildningen.
- Fortsatt utveckling av projekten och utvärderingen av dem.
- Integrering av praktiken, som bör vara handledd, i utbildningen.

Antagningen

Operahögskolan lägger ner stora ansträngningar på antagningen till utbildningarna. Felval är både ur den enskildes och ur högskolans synvinkel olyckliga och dyrbara. Isjälvvärderingen konstateras att man genom den noggranna antagningsproceduren kunnat undgå större studiemisslyckanden. ”De som antagits till någon av högskolans utbildningar har i regel framgångsrikt kunnat fullfölja dessa och har dessutom i stor utsträckning kunnat gå direkt ut i musikdramatisk verksamhet.”

Under 1998 gjordes en översyn av de formella antagningsvillkoren och fastställdes en ny antagningsordning som vuxit fram som ett resultat av flera års kontinuerlig omprövning och utvärdering. Krav har införts på att den sökande ska kunna redovisa bredd i det sångliga kunnandet genom att framföra också något verk som inte är hämtat ur operalitteraturen. För närvarande diskuteras möjligheterna att komplettera antagningsförfarandet med någon form av mer djupgående intervju med de sökande.

Antagningen är en viktig del av kvalitetsarbetet och bedömaregruppen anser att Operahögskolan på ett föredömligt sätt kontinuerligt granskar och prövar antagningsarbetet utifrån helheten av verksamheten. I den förra utvärderingsrapporten efterlystes prognosvärdet av antagningen i ett längre perspektiv och diskuterades värdet av komplementära kriterier vid antagningen som kommunikativ och social fallenhet, emotionell intelligens och psykisk stabilitet. Intervjuer med de sökande skulle kunna fånga upp egenskaper av detta slag som ett komplement till de rent musikaliska och sceniska meriterna. I diskussioner har studenterna ställt sig positiva till intervjuer i det senare skedet av antagningen. Studenterna har också gett uttryck för att man gärna vill veta varför man kommer in på utbildningen t.ex. genom ett samtal under första terminens studier.

Det är bedömaregruppens uppfattning att en intervju med den sökande skulle höja kvaliteten i antagningarbetet ytterligare.

Rekommendationer

- Antagningsarbetet bör kompletteras med intervju med de sökande.
- Kriterier för urval bör utformas och dokumenteras.

Pedagogiska metoder

I den första utvärderingen föreslog bedömargruppen att högskolan borde synliggöra och systematisera det kvalitetsarbete som bedrivs. I särskilt hög grad gällde det sådant som är specifikt för undervisningssituationen: utvecklandet av varje individ efter individens förutsättningar, upprätthållandet av inlärningsdialogen, sättet att förmedla tyst kunskap.

Bedömargruppen anser att stora ansträngningar görs för att utveckla de pedagogiska metoderna inom Operahögskolans utbildningar och att mycket har hänt sedan den förra utvärderingen. Helhetssynen på studenten har fått ett större genomslag i undervisningen framförallt genom utvecklingen av projekten. Rörelse har ett större utrymme på schemat vilket rönt stor uppskattning inte minst då man presenterat sig utomlands. Professorerna har utvecklat en pedagogisk metod som innebär att studenterna förbereds för provsjungningar som de kan använda när de lämnat utbildningen.

Operahögskolan har således genom åren utvecklat sin egen pedagogik. En pedagogik som nästan har utvecklat sig till en särskild skola.

Det bör framhållas att det också hos de lärare som under senare år fått fast anställning vid Operahögskolan finns en stark vilja till pedagogisk utveckling, vilket kommit till uttryck i diskussioner med bedömargruppen. Det tycks också finnas en samstämmighet om i vilken riktning man bör gå och en önskan om att arbeta i ett längre perspektiv och med en klar målsättning.

Sammantaget har det enligt bedömargruppen gjorts stora framsteg när det gäller utvecklingen av pedagogiken. Fokus på hela studenten och hela prestationen har ökat. Det finns, som bedömargruppen ser det, en medveten pedagogik och en pedagogisk vision inom Operahögskolan, men den är fortfarande inte tillräckligt synliggjord. Hur man undervisar och varför man gör på det sätt man gör är frågor som borde dokumenteras för att möjliggöra en mer systematisk kunskapsupbyggnad. De fast anställda lärarna efterlyser ett forum för diskussion av pedagogiska metoder och önskar i dessa frågor mer kontakt med professorer och ledning. Detta gäller även diskussionerna kring projekten.

Rekommendationer

- Synliggör tydligare pedagogiska metoder och visioner.
- Skapa forum för pedagogiska diskussioner.

Evaluering av studenterna

I konstnärliga verksamheter som den vid Operahögskolan finns ett behov hos studenterna att ständigt få en återkoppling av den egna prestationen. I den första granskningsrapporten betonas nödvändigheten av att det finns ett individuellt stöd för studenten. En erfaren, lyhörd och välvilligt kritisk medmänniska måste finnas som "bollplank" för att den studerande skall kunna lära sig söka och värdera de musikaliska uttryck som konstituerar en operaroll. Fokus bör läggas på utvecklingspotentialen hos den unga människan snarare än på vad som behöver läras ut.

Två gånger om året görs inom lärarkollegiet systematiska avstämningar av de enskilda studerandes utveckling, bl.a. som underlag för fortsatt utformning av de individuella studiegångarna. Men fortfarande har inte den typ av regelbundna utvecklingssamtal införts som gruppen rekommenderade och studenterna efterlyste i den förra granskningsomgången. Från ledningens sida anser man att det är svårt att formalisera samtalen och menar att man alltid finns tillhands när studenterna behöver. Från flera håll, inte minst från studenternas, har man betonat att rektor fyller en viktig roll som samtalspartner.

Bedömargruppen har emellertid erfarit att det fortfarande finns ett mycket starkt önskemål från studenterna om regelbundna utvecklingssamtal. Man efterlyser samtal med lärarna för att få en tydlig återkoppling till var man befinner sig i sin utveckling och vad man behöver arbeta med. Studenterna har föreslagit att det för var och en skall finnas en utvecklingsplan till vilken man kopplar de återkommande samtalen.

Bedömargruppen föreslår därför att arbetet med att införa någon form av regelbundna utvecklingssamtal fortsätter, utöver de dagliga samtalen. Uppföljning och värdering av prestationerna bör få en tydligare återföring till studenterna och därmed ge dem bättre möjligheter att bedöma den egna utvecklingen. För lärarna skulle denna typ av formaliserade och eventuellt schemalagda samtal kunna bidra till en bättre helhetssyn av den enskilde studenten, i linje med vad man vill åstadkomma inom den pedagogiska utvecklingen.

I samtal kring denna fråga har lärarna uttryckt en oro för att man tar på sig ett stort ansvar när man värderar de enskilda prestationerna och föreslår insatser. Formerna för utvecklingssamtalen bör därför diskuteras ingående och man bör t.ex. överväga om fler lärare skall delta samtidigt i samtalen. Sångpedagogerna bör exempelvis kunna delta tillsammans med någon eller några andra lärare.

Bedömargruppen vill stryka under vikten av att frågan får en lösning för att inte utvecklas till en konflikt vid skolan.

Rekommendationer

- Inför utvecklingssamtal och eventuellt utvecklingsplaner.

Sångpedagogens roll

Vid Operahögskolan bedrivs den vokala utbildningen inte av högskolans lärare utan varje student väljer sin egen sångpedagog som betalas av högskolan. Den studerande har rätt till två lektioner i veckan som i allmänhet är förlagda till lokaler utanför högskolan. Sångpedagogernas verksamhet har kommit att bli något vid sidan om den reguljära undervisningen och utan kontakt med de övriga lärarna. Detta problem uppmärksammades i den förra bedömningsomgången och man föreslog att högskolan i större utsträckning skulle integrera sångpedagogernas verksamhet i den övriga utbildningen och tätare kontakter etableras med Operan för auskultation och dylikt.

Kommentarerna kring detta i Operahögskolans självvärdering är att högskolan i själva verket har kontakter – ofta informella – med många av sångpedagogerna, men att det finns praktiska problem som hindrar ett mer formaliserat samarbete, som t.ex. att vissa pedagoger att bosatta utomlands. Operahögskolan menar dock att det är de studerande själva som måste ansvara för att det finns en kontakt mellan den utbildning som sångpedagogerna bedriver och övrig utbildning.

I diskussioner med högskolans studenter och personal har bedömargruppen funnit att det fortfarande finns starka önskemål om att sångpedagogerna bör knytas närmare den reguljära verksamheten. I evalueringen av studenter är det bedömargruppens uppfattning att sångpedagogerna skulle kunna bidra med värdefulla synpunkter liksom vid bemanningen av projekten (se avsnittet Evaluering av studenterna). I högskolans strävan mot en ökad helhetssyn av studenten bör sångpedagogerna ha en självklar roll att spela liksom i diskussionerna om pedagogisk förnyelse.

Sångpedagogerna själva har genom de företrädare som bedömargruppen talat med uttryckt en önskan om bättre kontakter med högskolan. Idag hänger mycket på vilka initiativ man tar för egen del.

Mot bakgrund av vad som framkommit i diskussionerna föreslår bedömargruppen i likhet med den förra granskningsgruppen att högskolan eftersträvar en ökad integration mellan sångpedagogernas verksamhet och den övriga utbildningen.

Rekommendationer

- Integrera sångpedagogernas verksamhet i den övriga utbildningen.

Konstnärligt utvecklingsarbete

Inom den akademiska världen är verksamheten pluralistisk, komplex och heterogen. Den skall enligt traditionen vara full av motsättningar och finns inga sådana måste de uppmuntras. Under rubriken Kvalitetsarbete ur ett didaktiskt perspektiv (3.2.6) frågade sig den förra bedömargruppen om inte professorerna vid en högskola skall "föra en högljudd vetenskaplig diskurs med (och mot) varandra i paradigmenas darwinistiska kamp för högre kvalitet? Eller gör den inneboende pluralismen, det egna konstnärliga tvivlet, denna process omöjlig eller onödig".

Detta framfördes i samband med resonemang om de två professurerna i musikdramatisk gestaltning och musikalisk instudering. Vad är och vilken betydelse har disciplinerna för den musikdramatiska utbildningen, vilka kunskaper skall väljas ut och hur skall lärande organiseras. Detta gäller grundutbildningen, men professorerna är också bärare av det konstnärliga utvecklingsarbetet (KU-arbetet). Ett likartat resonemang bör därför kunna föras om disciplinernas betydelse för KU-arbetet.

Forskning inom det konstnärliga området är omdiskuterat. I samband med högskolereformen 1977 infördes konstnärligt utvecklingsarbete som en motsvarighet till forskning inom traditionellt akademiska discipliner. Trots de dryga tjugo år som passerat har det konstnärliga utvecklingsarbetet inte riktigt hittat sina former. Under senare tid har också en mer generell forskningsverksamhet inom de konstnärliga ämnena diskuterats.

Vid bedömargruppens besök betonade ledningen att Operahögskolan framförallt är en yrkesskola i den meningen att man utbildar studenter direkt för yrkesverksamhet. Högskolan är för liten för att rymma en forskarutbildning. Det är emellertid gruppens mening att Operahögskolan mycket väl, om man så önskar, t.ex. skulle kunna bedriva forskning och forskarutbildning genom lärare med anknytning till musikpedagogiskt centrum vid Kungl. Musikhögskolan.

Styrelsen har, enligt vad bedömargruppen erfarit, framfört önskemål om att en plan utformas för den framtida inriktningen av det konstnärliga utvecklingsarbetet. Bedömargruppen anser att styrelsens förslag är välmotiverat och vill i sammanhanget påminna om den frihet högskolan har när det gäller att välja vilken kategori lärare man skall anställa och vilken ämnesinriktning och omfattning anställningen skall ha.

Professorerna har i diskussioner med bedömargruppen framfört att det konstnärliga utvecklingsarbetet är något man bedriver varje dag. Dock föreslår gruppen att arbetet dokumenteras och görs synligt för att på så sätt bli del i kunskapsuppbyggnaden vid Operahögskolan och därmed bidra till utvecklingen av verksamheten.

Huvuddelen av medlen för KU-arbetet finansierar professorernas löner och en mindre del går till projekt. Ett exempel på ett sådant projekt är operan *Lysistrate*, som Operahögskolan beställde av tonsättaren Carl Unander-Scharin. Operan är skriven för att passa sammansättningen av en viss årskurs vid högskolan och innehåller därför många bra kvinnoroller. Den uruppfördes i maj 1998.

Lysistrate var ett lovvärt initiativ, enligt bedömarens uppfattning, och bör följas av andra. Det finns en stark satsning på nutida musik inom Operahögskolan idag och en ambition att fortsätta att experimentera inom denna genre, vilket gruppen ser som en positiv utveckling.

Rekommendationer

- Prioritera och utforma en plan för det framtida konstnärliga utvecklingsarbetet.
- Tillskapa ännu fler projekt inom nutida musik efter samma modell som *Lysistrate*.
- Dokumentera och synliggör det KU-arbete som bedrivs.

Samverkan och praktik

Praktik förekommer men ingår inte på traditionellt sätt som ett reguljärt inslag i grundutbildningen. Det finns flera former av praktik vilket redovisats i avsnittet Studieorganisation ovan.

Vid Operahögskolan finns en lång tradition av samarbete med Operan som bland annat innebär att det varje år ordnas en helaftonsföreställning på Operans stora scen med tredjeårsstudenterna. Det ger dem möjlighet att arbeta på en stor scen och med en stor orkester och samtidigt att "visa upp sig" för presumtiva arbetsgivare inom branschen.

Den förra bedömargruppen rekommenderade att relationerna med Operahögskolan förstärks. Vid samma tid som rapporten publicerades tilldelades Operahögskolan 6,6 milj. kr av regeringen för samverkan med Operan. Året därpå erhöll man ytterligare 5 milj. kr. Pengarna har använts för att gemensamt sätta upp operan *Livet på Månen* av Joseph Haydn på Södra teatern våren 1998 och *Kärlek på flykt* av W. A. Mozart på Vasateatern hösten 1999.

En utvärdering av samarbetet har genomförts och i självvärderingen konstaterar Operahögskolan att samarbetet med Operan för de studerande inneburit "särskilda möjligheter till personlig utveckling, bland annat genom samspelet med äldre, erfarna kolleger och samtidigt en naturlig övergång från utbildningen till yrkeslivet".

I likhet med övriga universitet och högskolor har Operahögskolan på uppdrag av regeringen redovisat ett handlingsprogram och åtgärder för 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Det har bedömts positivt av regeringen i budgetpropositionen.

Bedömargruppen föreslår att Operahögskolan undersöker möjligheterna till ett fortsatt och förnyat samarbete med Operan. De band som alltid funnits bör upprätthållas och finna nya former för att tillsammans med praktiken, som ett reguljärt inslag i utbildningen (se avsnittet Studieorganisation), ge studenterna goda förutsättningar att förbereda sig för kommande arbetsliv. Även samarbetet med andra operascener bör kunna stärkas.

Rekommendationer

- Utveckla nya former för samarbetet med Operan.

Internationell samverkan

I likhet med vad som gäller andra verksamheter vid Operahögskolan påpekade den förra bedömargruppen att de internationella kontakterna är imponerande, men att för lite görs för att analytiskt dokumentera verksamheten till framma för kommande generationer.

I självvärderingen beskrivs de internationella kontakterna som omfattande både vad avser utbildningar i andra länder och yrkeslivet internationellt inom högskolans område. Kontakterna berör såväl studenter som lärare. Vissa svårigheter finns emellertid som hänger samman med att utbildningen är starkt fokuserad på språket och att det inom operakonsten handlar om att göra språket till musik. Enligt Operahögskolan är detta ett hinder för det internationella studerandeutbytet.

Bedömargruppen konstaterar i likhet med den förra granskningsgruppen att de internationella kontakterna är betydande, men vill ändå fokusera på några områden som bör kunna förstärkas. Det gäller framförallt studerandeutbytet som av ovannämnda skäl inte tycks ha funnit sina former. Dels har det varit svårt att locka utländska studenter till högskolan, dels har studenterna från Operahögskolan bedrivit studier utomlands i huvudsak på eget initiativ. Något samarbete inom ramen för EU:s utbildningsprogram ERASMUS har inte etablerats.

Bedömargruppen har vidare erfarit att studenterna önskar mer kontakter med besökande gästlärare. Man säger sig inte veta tillräckligt långt i förväg när de kommer.

Bedömargruppen föreslår därför att högskolan gör en översyn av det internationella studerandeutbytet i syfte att planera och strukturera det så att det blir ett led i den enskilde studentens utveckling och utbildning och att man undersöker möjligheterna att rekrytera fler utländska studenter. Vidare förordar bedömargruppen, i likhet med vad som angavs i den förra granskningsrapporten, en ökad analytisk dokumentation och därmed synliggörande av den internationella verksamheten.

Rekommendationer

- Se över det internationella studerandeutbytet.
- Dokumentera analytiskt den internationella verksamheten.

Kompetensutveckling och anställningsstruktur

I den förra granskningsomgången föreslog gruppen att Operahögskolan borde pröva möjligheterna att söka medel för externfinansierad forskning inom musikdramatikens didaktik, som ett led i lärarnas kompetensutveckling. Man ansåg att mycket av resultaten inom den traditionella akademiska forskningen borde vara överförbara till musikdramatisk utbildning. Att söka medel för externfinansierad forskning skulle stärka högskolans karaktär av forskarutbildningsinstitution och visa att Operahögskolan även gör anspråk på fakultetsanslag. Samtidigt påpekades vikten av att lärarna har bisysslor inom sitt eget konstnärliga område och gärna inom det professionella teaterlivet.

Ett exempel på att man är på väg i denna riktning ges i självvärderingen: en av de fast anställda lärarna deltar i forskningsförberedande utbildning i musikpedagogik vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

Som tidigare påpekats under avsnittet Den formella och informella strukturen finns det nu fler fast anställda lärare vid Operahögskolan som har ett gemensamt intresse av att driva frågor kring pedagogisk utveckling. Det är viktigt att denna lärarresurs tas till vara och att kompetensutveckling anordnas i linje med den utveckling av verksamheten som man vill se vid Operahögskolan. Bedömargruppen har erfarit att budgeterade medel för kompetensutveckling inte till fullo utnyttjats.

Operahögskolan har två professurer och tolv adjunkter men ingen lektor. Bedömargruppen rekommenderar att Operahögskolan ser över den nuvarande strukturen av läraranställningar bl.a. med tanke på balansen mellan kontinuitet och förnyelse och vill samtidigt peka på de möjligheter till befordran som den förändrade högskoleförordningen ger möjlighet till. Den innebär att en adjunkt som är anställd tills vidare vid en högskola har rätt att ansöka om att få bli befordrad till lektor om adjunkten har behörighet för en sådan anställning. På motsvarande sätt kan en lektor befordras till professor.

Rekommendationer

- Gör en plan för kompetensutveckling av lärarna.
- Se över strukturen av läraranställningarna.

Lokaler

Som nämnts under avsnittet Bedömargruppens arbete har de konstnärliga högskolorna i Stockholm under en lång rad av år varit föremål för olika utredningar med avseende på såväl organisatorisk som lokalmässig samordning. Olika alternativ till gemensamma campuslösningar har presenterats utan att ha kommit till genomförande och från och med december 1999 har lokalansvaret återförts till respektive högskola.

Den förra bedömargruppen konstaterade brister i nuvarande förhyrningar och har särskilt pekat på behovet av en egen scen och adekvata repetitionslokaler. I självvärderingen redovisas att man nu påbörjat en översyn av lokalinnehavet och att en arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att finna lösningar till förbättringar inom nuvarande förhyrningar.

I diskussioner med såväl studenter som anställda har bedömargruppen funnit att de lokaler som tidigare upplevts som charmiga, idag anses som tungarbetade och trånga. Operahögskolan har därför tvingats göra betydande förhyrningar på stan, vilket gör resvägarna långa och stjälar viktig tid från undervisningen. Det försvårar också möjligheterna att anordna gemensamma möten. Bedömargruppen har efter besöket erfarit att Operahögskolan har gjort allvarliga försök att hitta nya lokaler och gruppen stöder skolan i dessa ansträngningar. Det bör bli en huvuduppgift för den nyutträdde rektorn att slutföra arbetet med nya förhyrningar för Operahögskolan.

Rekommendationer

- Fortsätt att undersöka möjligheterna till nya och mer ändamålsenliga förhyrningar.

Slutsatser och förslag till åtgärder

Utvecklingen av kvalitetsarbetet mot bakgrund av den första bedömningen

I avsnittet Bedömningsgruppens arbete redovisas slutsatser och åtgärder från den första granskningsomgången utifrån ett långsiktigt perspektiv och med förslag till mer konkreta åtgärder på kort sikt.

Det är bedömningsgruppens uppfattning att Operahögskolan arbetat seriöst utifrån förslagen i den första rapporten. Kvalitetsarbetet har förstärkts på en rad punkter. Framför allt har man strävat efter en ökad helhetssyn på studenten och de pedagogiska metoderna har utvecklats i enlighet härmed. Scenisk rörelse har fått större utrymme i utbildningen, liksom undervisning i språk. Projekten har utvecklats som undervisningsform och utvärdering sker regelmässigt efter varje avslutat projekt. Fler fast anställda lärare har knutits till högskolan och ett system med klassföreståndare har införts som stöd och bollplank för studenterna. Kontakter och samarbete mellan studenter och ledning har utvecklats. Antagningen har setts över.

Emellertid finns förslag från den förra omgången som trots goda ambitioner ännu inte genomförts och som bedömargruppen återigen vill aktualisera. Det gäller framförallt regelbundna *utvecklingssamtal* som är ett starkt önskemål från studenterna och som de gärna ser kombinerade med en utvecklingsplan för varje enskild student. Bedömargruppen rekommenderar med kraft att den nye rektorn tar sig an denna fråga.

Förslaget från förra granskningen att i högre utsträckning integrera *sångpedagogernas* verksamhet i den övriga utbildningen har heller inte beaktats i tillräcklig utsträckning. Bedömargruppen rekommenderar förnyade initiativ för att ta till vara erfarenheterna från denna mycket viktiga kategori lärare.

I den första omgången föreslog gruppen att högskolan på längre sikt skulle "göra större ansträngningar för att i högre grad synliggöra och systematisera det kvalitetsarbete som bedrivs". Som tänkbar åtgärd föreslog man "en ny tjänst i musikdramatikens didaktik med uppgift att dels förstärka det analytiska kvalitetsarbetet, och dels undersöka lärarnas fortbildningsbehov".

Vid de konstnärliga utbildningarna i högskolan finns ibland en befogad rädsla för en akademisering av utbildningarna som tar sig uttryck i att man ogärna dokumenterar något skriftligt. Ett ytterligare skäl till detta kan vara att man inte har vanan att uttrycka sig i skrift eller att man inte anser sig ha tillräckliga resurser. Möjligen är detta förklaringen till varför den dokumentation som efterlystes i första omgången inte utvecklats nämnvärt. Bedömargruppen menar dock i likhet med den förra gruppen att det är viktigt att det

kvalitetsarbete som i själva verket bedrivs också *görs synligt*. Gruppen vill framför allt peka på vikten av att fortsatt utveckla utvärderingen av projekten.

Kompetensutvecklingen av lärarna bör prioriteras, särskilt mot bakgrund av att antalet fast anställda lärare har ökat. Anställningsstrukturen bör ses över.

Bedömargruppens övriga iakttagelser

Fördelarna med den lilla organisationen är korta kontaktvägar och stor flexibilitet. Trots en fastställd formell struktur finns en osäkerhet i högskolan om var de olika besluten fattas. Bedömargruppen rekommenderar därför att de *beslutsorgans* som finns, utnyttjas på ett bättre sätt bl.a. för att skapa *översiktliga* dokument för utbildningens innehåll och uppläggning. Detta skulle enligt gruppens uppfattning leda till ökad *delaktighet* för såväl studenter som anställda.

Konstnärligt utvecklingsarbete bör prioriteras och styrelsens förslag att formulera en plan för KU-arbetet bör genomföras.

Arbetet med förhyrning av nya *lokaler*, som påbörjats, bör bli en huvuduppgift för den ny tillträdde rektorn.

Bilaga 1

TIDSSCHEMA FÖR HÖGSKOLEVERKETS GRANSKNINGSGRUPP

Torsdag 10 februari	10.00 – 11.00	högskolestyrelsen, kaffe
	11.00 - 11.30	Jonny + Erik
	11.30 – 13.30	lärarna
	13.30 – 14.30	lunch ensamma
	14.30 – 15.30	undervisning (rörelse + provsjungningsrepertoar)
	15.30 – 17.15	elevkår , kaffe
Fredag 11 februari	09.00 – 10.15	professorerna: om repeti törs- o regiutb., om konstn utv arb
	10.15 – 11.15	sångpedagoger
	11.30 – 12.00	Jonny + Erik
	12.00 – 15.00	tid för granskningsgrup- pen (lunchsmörgås)

Lokal: gruppen disponerar rum 111 båda dagarna.

2000-01-27/Erik Lj

Högskoleverket har under sin verksamhetstid gett ut en rad arbetsrapporter utanför sin ordinarie rapportserie. Från och med år 2000 ges sådana publikationer ut i en egen arbetsrapportserie, Högskoleverkets arbetsrapporter.

Arbetsrapporterna utgivna fram till år 2000:

StudS

- Studenterna höstterminen 1995 – några basdata**
Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 1. ISBN 91-88874-01-X
- Nittioalets studenter – bakgrund och studiemönster**
Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 2. ISBN 91-88874-03-6
- Med studenternas egna ord. Svaren på två öppna frågor i en enkät hösten 1996 till studenter i Sverige**
Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 3. ISBN 91-88874-08-7
- 6 studenter hösten 1997 – deras liv, upplevelser av studierna och förhoppningar inför framtiden**
Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 4. ISBN 91-88874-11-7
- Studiestarten som ett äventyr – rationalitet, slump och nödvändighet inför högskolestudierna samt Appendix: Vägen till studierna – korta porträtt av 24 studenter**
Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 5. ISBN 91-88874-13-3
- Att vara student. Rörelse och fördröjning i livet som högskolestuderande. En kvalitativ intervjustudie av 30 studenter hösten 1997**
Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 6. ISBN 91-88874-15-X
- Traditionella och icke-traditionella studenter**
Studenterna i Sverige, arbetsrapport nr 8. ISBN 91-88874-27-3

Omvärldsanalys för högskolan

- Politik i förändring**
Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 1. ISBN 91-88874-21-4
- Internationella trender på högskoleområdet**
Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 2. ISBN 91-88874-22-2
- Den högre utbildningen och arbetsmarknadens behov**
Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 3. ISBN 91-88874-24-9
- Rankning av universitet och högskolor**
En internationell översikt
Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 4. ISBN 91-88874-25-7
- Kan gymnasieskolan förse högskolan med studenter?**
Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 5. ISBN 91-88874-30-3
- Högskolans samverkan med det övriga samhället – en kortfattad historisk tillbakablick**
Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 6. ISBN 91-88874-33-8

Röster om samverkan

Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 7. ISBN 91-88874-35-4

Forskning och utvecklingsarbete i Sverige med fokus på högskolesektorn – basfakta

Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 8. ISBN 91-88874-38-9

Högskoleutbildade – tillgång och efterfrågan

Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 9. ISBN 91-88874-40-0

Övriga

Designutbildningar i Sverige – En kartläggning
ISBN 91-88874-23-0

Socionomens yrkesroll ur olika perspektiv – redovisning av en intervjustudie

Visioner och verklighet – En utvärdering av juristutbildningar
ISBN 91-88874-26-5

Studentperspektiv på verksamheten vid universitet och högskolor – utveckling och helhet
ISBN 91-88874-34-6

Arbetsrapporterna utgivna från och med år 2000:

Klinisk/tillämpad utbildning, ur studenters och handledares perspektiv

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:1 AR

Högskolans arbete med sin samverkansuppgift

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:2 AR

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Stockholms musikpedagogiska institut

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:3 AR

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Borås

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:4 AR

Konstnärligt utvecklingsarbete och praxisbaserad forskning. Några internationella utvecklingslinjer. Av Torsten Källemark

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:5 AR

Behörighet, rekrytering och urval. Om övergången från gymnasieskola till högskola. Av Ingemar Wedman, Idrottshögskolan

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:6 AR

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:7 AR

Antagning till högre utbildning i usa & kanada – Intryck från en studieresa

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:8 AR

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Gävle

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:9 AR

HÖGSKOLEVERKET

En arbetsrapport från Högskoleverket är antingen en del av något som senare ska resultera i en slutrapport eller aktuellt nyhetsmaterial.

Högskoleverkets arbetsrapporter 2000:10AR
ISSN 1404-5745
ISRNHSV-AR--00/10--SE

Högskoleverket är en central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar, tillsyn, internationella frågor och studieinformation. Dessutom ansvarar verket för samordningen av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

 HÖGSKOLEVERKET
National Agency for Higher Education